

บทที่ 1

บทนำ

การค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่เป็นหญิงและเด็กจากประเทศในแถบอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง มีสาเหตุเริ่มต้นเกิดจากการที่หญิงและเด็กเหล่านั้นต้องการเข้ามาหางานทำในประเทศไทย และเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมานาน ในระยะหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้ดำเนินมาตรการหลายด้านเพื่อบรรเทาปัญหานี้ อย่างไรก็ตามสถานการณ์การค้าหญิงและเด็กมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยหนุนนำอื่น ๆ จากภายนอกประเทศร่วมด้วย ซึ่งรวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางเส้นทางคมนาคมและเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่นการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าในประเทศปลายทาง ทำให้เกิดกระบวนการแสวงผลประโยชน์จากผู้ที่ต้องการหางานทำ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เกิดการค้าหญิงและเด็กมากขึ้น ถึงแม้ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของรัฐบาลไทย ทำให้การค้าหญิงและเด็กไทยลดลงจนเป็นที่น่าพอใจ โดยเห็นได้จากปัญหาพ่อแม่ผู้ปกครองนำลูกมาขายอย่างโจ่งแจ้งในลักษณะรับเงินค่าจ้างล่วงหน้าไปก่อนได้ลดลงบ้าง หากแต่การล่อลวงเด็กและหญิงไปต่างประเทศก็ยังคงมีอยู่ อาทิ ล่อลวงเด็กเพื่อให้มีอาชีพอื่นก่อนแล้วบังคับหรือนำมาให้บริการธุรกิจทางเพศ หรือล่อลวงเข้าสู่บริการทางเพศโดยตรง จะเห็นได้จากข้อมูลของภาครัฐ ภาคเอกชนและสื่อมวลชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้นำเสนอเรื่องราวเป็นระยะ ๆ ซึ่งในบางกรณีมีการกล่าวถึงไทยในฐานะประเทศที่เป็นประเทศต้นทางของการค้ามนุษย์ อันแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่ยังมีได้หมดไป และความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้มีการแก้ไขให้ลดลงอย่างต่อเนื่องต่อไป ซึ่งรวมถึงที่ประเทศจะต้องร่วมมือกับนานาประเทศในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้สิ้นไป และในระยะยาวการกำจัด เจตคติ และค่านิยม พื้นฐานและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการค้าประเวณีเด็กและหญิง รวมทั้งการเอาัดเอาเปรียบผู้ที่ด้อยกว่า ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังเพื่อพัฒนา ค่านิยมที่เหมาะสมสำหรับสังคมของประเทศที่ไม่เอาัดเอาเปรียบต่อหญิงและเด็ก (Gaattw, 2001)

การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานข้ามชาติของมนุษย์ เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นเปิดช่องให้ มีการนำเด็กและหญิงเข้าสู่กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มเด็กและหญิงมักเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอยู่ในสภาวะด้อยกว่าทางเศรษฐกิจ และขาดโอกาสด้านการฝึกอบรมอาชีพจึงทำให้เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการนำไปใช้เป็นแรงงานไร้ฝีมือ แรงงานราคาถูก รวมทั้งถูกนำเข้าสู่แรงงานนอกระบบ และในที่สุดตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ การเอาัดเอาเปรียบ

การค้ามนุษย์ที่พบบ่อยในขบวนการค้าเด็กและหญิง ได้แก่ การนำมาค้าบริการทางเพศ การนำมาใช้แรงงานที่ผิดกฎหมายหรืออย่างไร้ความปราณี หรือใช้ทำงานบ้านอย่างที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือการนำมาเร่ร่อนขอทาน ตลอดจนการลักพาตัวเพื่อนำไปแสวงหาประโยชน์ในทางผิดกฎหมาย เป็นต้น

ปัจจัยที่มีส่วนทำให้ปัญหาการค้ามนุษย์ทวีความรุนแรงขึ้น ได้แก่ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ในรูปธุรกิจที่ทำรายได้สูงในขณะที่มีความเสี่ยงและการลงทุนต่ำ และการพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดช่องว่างทางสถานะเศรษฐกิจและสังคม การเข้าไม่ถึงบริการของรัฐ เช่น บริการด้านการศึกษา บริการด้านสาธารณสุข บริการสวัสดิการสังคมฯลฯ ช่องว่างของกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมาย ความยากจน การมีสงคราม ความไม่สงบภายในประเทศ ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดช่องว่างของรายได้ โดยเฉพาะอย่าง ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมมากขึ้นและนำไปสู่ความไม่มั่นคงของสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เป็นต้น นอกจากนี้โลกในยุคโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดสภาวะโลกไร้พรมแดน ส่งผลให้การขยายเครือข่ายธุรกิจผิดกฎหมายและขบวนการค้ามนุษย์มีความซับซ้อนมากขึ้นจนกลายเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติยากแก่การสกัดกั้น ในขณะเดียวกันปริมาณความต้องการในการใช้บริการทางเพศ หรือการใช้แรงงานเด็กและหญิงราคาถูกมีมากขึ้น ดังนั้นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ให้มีจำนวนลดลงและหมดไปในที่สุด จำเป็นต้องมองทั้งปัจจัยหลัก ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยด้านอุปสงค์ด้วย (สำนักป้องกันการค้าหญิงและเด็ก, 2548)

ประเทศไทยมีความเปิดเผยของระบบข้อมูลข่าวสาร และเสรีภาพด้านการสื่อสาร รวมทั้งความสะดวกด้านเส้นทางคมนาคมภายในประเทศ ประกอบกับไทยมีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น จึงมีช่องทางที่จะแสวงหารายได้เพื่อปรับปรุงสภาพชีวิต ประเทศไทยจึงเป็นจุดหมายทางหรือทางผ่านของการค้าเด็กและหญิงของประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตามข้อมูลจำนวนเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ไม่สามารถจัดเก็บได้เนื่องจากผู้ที่ถูกค้ามักไม่ต้องการเปิดเผยตนเพราะเกรงกลัวอิทธิพลของแก๊งอาชญากรรมหรือด้วยเหตุผลอื่น ๆ ทำให้ไม่สามารถสำรวจได้อย่างสมบูรณ์

การค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นและการนำพาเข้าเมืองทำให้ยากที่จะจำแนกจำนวนเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ได้อย่างเด็ดขาดปัจจุบันปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการค้าเด็กและหญิงเป็นปัญหาที่ประชาคมโลกห่วงใยและเร่งหามาตรการเพื่อแก้ไขและป้องกัน เพราะถือเป็นปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อเด็กและหญิงอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดอาชญากรรมทั้งในระดับนานาชาติ ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น

และปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ยาเสพติดและโรคติดต่ออื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งมีส่วนต่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์และความมั่นคงของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมของประเทศและประชาคมโลก ดังนั้น องค์การสหประชาชาติ จึงได้มีการจัดทำอนุสัญญา ปรักฎญาและพิธีสารต่าง ๆ อาทิ พิธีสารเรื่องการปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2543 เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานโลกในการขจัดปัญหาการค้าหญิงและเด็ก และให้แต่ละประเทศเร่ง ปรับปรุงตัวบทกฎหมาย และมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองเด็กและหญิงจากภัยของอาชญากรรมข้ามชาติในรูปของการค้ามนุษย์ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548)

ความหมายของการค้ามนุษย์

ตามความหมายของพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ให้นิยามความหมายการค้ามนุษย์ ดังนี้

การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะความเสี่ยงภัยจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้หรือรับเงินผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจ ควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงประโยชน์ การแสวงประโยชน์อย่างน้อยที่สุด ให้รวมถึงการแสวงประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่นหรือการแสวงประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้อำนาจ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

การกระทำต่อบุคคลอื่นโดยเจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ในลักษณะต่อไปนี้

1. จัดหา ขื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลใด และ

2. ด้วยวิธีการข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยอาศัยความอ่อนด้อยประสบการณ์หรือความรู้ของบุคคล หรือโดยการให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นเพื่อให้ได้รับความยินยอมของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547, น. 1)

ธุรกิจค้ามนุษย์สร้างเหยื่อขึ้นมา เหยื่อถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงด้วยวิธีการหลายอย่าง เช่น ถูกลักพาตัว โดนข่มขืน ถูกทำร้ายทางเพศหรือร่างกาย โดนเอาตัวมาเป็นทาส บางครั้งถูกฆ่า ส่วนผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือออกมาสู่อิสรภาพพบว่า ความเสียหายทางจิตใจยากที่จะรักษาหาย

การค้ามนุษย์ยังหมายรวมถึงอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการดำรงชีพด้วยเงินที่ได้จากการค้าประเวณีของเหยื่อ การบริหารจัดการสถานค้าประเวณี การลักลอบข้ามชายแดนโดยผิดกฎหมาย การทำและใช้เอกสารปลอมอีกด้วย (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547)

ในส่วนของนิยามการค้ามนุษย์ตามกฎหมายของประเทศไทยนั้น ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายการค้ามนุษย์โดยเฉพาะ แต่มีพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ซึ่งได้ระบุไว้ว่า

เด็กหรือหญิงที่ถูกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กร เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด รับ หน่วงเหนี่ยว หรือกักขัง ซ่อนเร้นซึ่งเด็กหรือหญิง โดยใช้อุบายล่อลวง ชูเชิญ ประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะกระทำภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร และการกระทำความดังกล่าวทำให้เด็กหรือหญิงนั้นตกอยู่ในสภาวะจำยอมกระทำการ หรือยอมรับการกระทำใดๆอันมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น การค้าบริการทางเพศ การข่มขู่บังคับจิตใจ การใช้แรงงานโดยกดขี่ทารุณ บังคับชูเชิญให้เป็นขอทานหรือการกระทำอื่นใดที่ไร้คุณธรรม (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547) ซึ่งตามนโยบายและแผนระดับชาติเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กในประเทศและข้ามชาติ ได้แบ่งเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ เป็น 4 กลุ่ม คือ

เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ

1. เด็กและหญิงไทยที่ตกเป็นเหยื่อ
2. เด็กและหญิงต่างด้าวที่เข้าประเทศไทยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและตกเป็นเหยื่อ
3. เด็กและหญิงต่างด้าวที่เข้าประเทศไทยถูกต้องตามกฎหมาย แต่ภายหลังตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์
4. เด็กและหญิงที่มีได้มีสัญชาติไทย แต่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และตกเป็นเหยื่อสถานะของประเทศไทยต่อการค้ามนุษย์

ประเทศไทย มีความเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ใน 3 สถานะ คือเป็นทั้งประเทศต้นทางทางผ่านและปลายทาง (ศิริพร สโครบานะ, 2548, น. 12)

(1) ประเทศต้นทาง คือ ประเทศที่มีการส่งเด็กและหญิงไปค้าต่างประเทศ

(2) ประเทศทางผ่าน คือ ประเทศที่ใช้เป็นเส้นทางผ่านของการนำเด็กและหญิงไปค้าใน
ประเทศอื่นๆ และ

(3) ประเทศปลายทาง คือ ประเทศที่มีการนำเด็กและหญิงเข้ามาค้าหรือแสวงหา
ประโยชน์หรือมีการล่วงละเมิดสิทธิ

การพิจารณาถึงเรื่องการค้ามนุษย์นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาถึงเรื่อง
ของสถานะของตัวบุคคลที่ทำการย้ายถิ่น แรงงานอพยพ แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย และอื่นๆ ที่
เกี่ยวข้อง เพราะถือว่าเป็นตัวละครหลักที่ได้รับผลจากการค้ามนุษย์ ในเอกสารขององค์การระหว่าง
ประเทศที่ทำงานด้านเกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นข้ามชาติ เช่น International Organization for
Migration และองค์การสหประชาชาติ มักให้ความหมายของผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติไว้กว้าง ๆ โดยยึด
เวลาในการพำนักอาศัยในประเทศปลายทางเป็นหลักว่า ต้องอยู่อย่างต่ำหนึ่งปีขึ้นไป โดยไม่แบ่ง
ประเภทว่าเป็นการย้ายถิ่นที่ถูกหรือผิดกฎหมาย แต่ได้พิจารณาว่าการย้ายถิ่นนั้นเป็นถึงความ
สมัครใจ หรือเป็นการย้ายเพราะถูกบังคับด้วยสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตามนักสังคมวิทยา
และนักประชากรศาสตร์ได้แบ่งประเภทผู้ย้ายถิ่นออกเป็น 6 ประเภท (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2546,
น. 5-8)

ประเภทของผู้ย้ายถิ่น

1. ผู้ย้ายถิ่นเพื่อตั้งถิ่นฐานในประเทศอื่น รวมถึงการย้ายถิ่นเพื่อติดตามครอบครัวญาติ
พี่น้องที่ย้ายไปก่อนแล้ว

2. แรงงานข้ามชาติที่มีสัญญาจ้างชั่วคราว ซึ่งต้องเดินทางกลับประเทศตนเองเมื่อหมด
สัญญาการจ้างงาน

3. แรงงานข้ามชาติชำนาญงานที่ทำงานชั่วคราว ซึ่งอาจเป็นการย้ายตามบริษัทแม่
หรือบริษัทข้ามชาติ หรือองค์การระหว่างประเทศ กลุ่มนี้นับรวมนักเรียนต่างชาติ แต่จะไม่ถูกนับรวม
กับตลาดแรงงานของประเทศปลายทาง

4. แรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย ซึ่งอาจผิดเพราะลักลอบเข้าเมืองหรืออยู่เกินเวลาที่
ได้รับอนุญาต ให้อยู่ได้ ซึ่งเป็นการผิดกฎหมายเข้าเมือง หรือวีซ่าที่ไม่ได้รับอนุญาตทำงาน แต่
ลักลอบทำงาน เช่น วีซ่านักเรียน แต่กลับทำงานเต็มเวลา วีซ่าติดตามครอบครัวแต่แอบออกไป
ทำงาน หรือทำงานที่สงวนไว้สำหรับเฉพาะคนในประเทศปลายทางนั้น ๆ

5. ผู้ลี้ภัยทางการเมือง ซึ่งในแต่ละประเทศจะถือปฏิบัติแตกต่างกัน ในภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้รวมถึงประเทศไทย จะรับผู้ลี้ภัยอยู่เพียงระยะสั้นก่อนส่งต่อไปยังประเทศที่สาม
ในภูมิภาคอัฟริกาและที่อื่น ๆ จะให้รับอยู่เป็นระยะเวลานานพอสมควรแต่ไม่ให้อยู่อาศัยถาวร ในขณะที่

ส่วนมากของประเทศในซีกโลกเหนือ จะอนุญาตให้ผู้ลี้ภัยทางการเมืองตั้งถิ่นฐานในประเทศตนเอง เป็นการถาวรได้

6. ผู้อพยพที่เข้าข่ายตามอนุสัญญาผู้พลัดถิ่นขององค์การสหประชาชาติ ปี ค.ศ. 1952 คือ ผู้อพยพเนื่องจากภัยสงครามการเมืองและอุปถัมภ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ ในสถานการณ์โลก ปัจจุบันประเทศที่สามที่เต็มใจรับช่วงผู้อพยพกลุ่มนี้หาได้ค่อนข้างยาก ทำให้ผู้อพยพต้องอยู่ค้างในประเทศปลายทางเป็นระยะเวลานาน ซึ่งส่งผลต่อการจัดการของรัฐปลายทาง และกลุ่มผู้อพยพนี้ยังเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ด้วย ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

ดังจะเห็นได้ว่าเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อยินยอมความหมายของคนข้ามชาตินั้น มีอยู่สองเกณฑ์ หลัก ๆ คือ เส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศ และการยอมรับจากสังคมถึงการมีตัวตนอยู่ของมนุษย์ โดยใช้กฎเกณฑ์ที่ว่า บุคคลที่เกิดมาต้องมีสัญชาติและการมีสัญชาติเป็นรากฐานของการได้สิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะสิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่ ความหมายของคนข้ามชาติจึงมีความเชื่อมโยงกับการมีสัญชาติและถิ่นที่อยู่ประจำ ดังนั้นจึงมีการให้นิยามความหมายของคนข้ามชาติ ที่หมายรวมถึง บุคคลที่เดินทางข้ามพรมแดนจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง และบุคคลไร้สัญชาติซึ่งมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและโอกาสในด้านต่าง ๆ ตามมาของชีวิตรอบด้าน ทั้งนี้มีการแบ่งคนข้ามชาติออกเป็น 6 กลุ่ม คือ (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2546)

คนข้ามชาติ

1. นักท่องเที่ยวต่างชาติ คือ คนข้ามชาติกลุ่มใหญ่ที่สุด
2. กลุ่มแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย หรือเลิ้งกฎหมาย เป็นกลุ่มใหญ่รองลงมา ที่ว่าผิดกฎหมายหมายถึงผู้ลักลอบเข้ามาทำงาน และที่ว่าเลิ้งกฎหมายคือ กลุ่มที่เดินทางเข้าเมืองถูกต้องแต่วีซ่าที่ไม่อนุญาตทำงานแต่แอบทำงาน
3. แรงงานข้ามชาติถูกกฎหมาย ซึ่งมีอยู่หลายประเภทคือ ประเภทที่มีสัญญาจ้างงานแน่นอนว่ามาทำงานอะไร หน่วยงานไหน ระยะเวลาานเท่าไร แรงงานกลุ่มนี้อาจจะเป็นแรงงานที่มีฝีมือหรือไร้ฝีมือก็ได้
4. กลุ่มแรงงานที่ถูกบังคับ คนข้ามชาติกลุ่มนี้ถูกจัดประเภทต่างหากเนื่องจากเพราะผลจากขบวนการ ค้ามนุษย์ข้ามชาติ ซึ่งส่วนใหญ่ คือ การนำผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติที่ถูกล่อลวงไปทำงานประเทศอื่น หรือการบังคับใช้แรงงานเยี่ยงทาส สถานการณ์ที่เด่นชัด คือ การล่อลวงผู้หญิงไปทำงานค้าประเวณี คนข้ามชาติกลุ่มนี้เป็นภาพทับซ้อนกันอยู่กับแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย
5. ผู้พลัดถิ่น หรือผู้ลี้ภัย แบ่งเป็นผู้ลี้ภัยทางการเมืองหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือทั้งสองอย่างรวมกัน

6. กลุ่มบุคคลไร้สัญชาติ สภาวะของการไร้สัญชาติส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและจำกัดโอกาสต่าง ๆ อย่างยิ่งของคนไร้สัญชาติ สิทธิทางกฎหมายที่หายไปไม่สามารถขอหนังสือเดินทางได้ เพราะปราศจากการมีตัวตน ที่ถูกระเบียบสากลระบุไว้ บุคคลกลุ่มนี้นัยทางกว้างจึงหมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ ที่ไม่มีประเทศรองรับอาศัยอยู่ตามตะเข็บพรมแดนระหว่างประเทศ และไม่ได้เป็นพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่ง เช่น ชาวมอญ ชาวไทยใหญ่ เป็นต้น

จากความต้องการของผู้อพยพแรงงานจากประเทศรอบข้างที่ต้องการเดินทางข้ามมายังประเทศไทยเพื่อหางานทำ ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ของการย้ายถิ่นข้ามชาติเกิดขึ้น ผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติที่หลบหนีเข้าเมือง ซึ่งส่วนใหญ่คือ ผู้ลักลอบทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตและอยู่อย่างหลบซ่อน เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ผู้หลบหนีเข้าเมือง ยังรวมถึงคนต่างชาติที่เข้ามาด้วยปัญหาทางการเมือง หลบหนีภัยสงคราม หรือภัยพิบัติ ซึ่งจำนวนหนึ่ง ได้หลบหนีการควบคุมจากที่พักพิงหรือค่ายผู้อพยพออกมาลักลอบทำงาน จากรายงานการสำรวจที่มีอยู่ในประเทศไทยพบว่า ผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติที่หลบหนีเข้าเมือง มาจากประเทศพม่า ลาว และกัมพูชา มีจำนวนอย่างต่ำประมาณ 30,000 คน ทั้งนี้ยังไม่นับรวมถึงผู้ที่เดินทางข้ามเข้าออกไปกลับ เข้า เยือนในจังหวัดตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว และประเทศกัมพูชา (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2545, น. 11-12)

ผลกระทบของการย้ายถิ่นผิดกฎหมาย

ปรากฏการณ์เรื่องการย้ายถิ่นข้ามชาติผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของโอกาสที่จะนำไปสู่การค้ามนุษย์นั้น เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจและนำมาวิเคราะห์ทั้งในทางทฤษฎีและกรอบตามแนวนโยบาย เพราะทำให้เกิดผลกระทบหลายประการในประเทศปลายทาง ซึ่งผลกระทบบางอย่างได้สะท้อนกลับมาที่ประเทศต้นทางด้วย ปริมาณของผลกระทบนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณและลักษณะของผู้ย้ายถิ่น และสามารถแบ่งผลกระทบออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ (พรสุกเกิดสว่าง และ กฤตยา อาชวนิจกุล, 2540, น. 3-5)

1. ผลกระทบด้านการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่เห็นได้ชัดคือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต้นทาง ประเทศปลายทาง และประเทศทางผ่าน กรณีของผู้อพยพย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ที่เป็นชนกลุ่มน้อยและลี้ภัยจากการสู้รบภายในประเทศพม่า ได้หลบหนีเข้ามาในฝั่งไทยตามแนวตะเข็บชายแดนนั้น ส่งผลให้รัฐไทยต้องมีนโยบายในการควบคุมรองรับผู้ลี้ภัยเหล่านี้เนื่องด้วยเหตุผลตามมนุษยธรรม ขณะเดียวกันก็ต้องมีมาตรการในการที่จะรักษาความสัมพันธ์กับรัฐบาลทหารกับประเทศพม่าด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังคงต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อความมั่นคงภายในประเทศ ซึ่งเป็นความกังวลใจหลักของประเทศปลายทางที่

รับผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติผิดกฎหมายจำนวนมาก ในความกังวลของรัฐปลายทางและประชาชนท้องถิ่น คือ การเพิ่มขึ้นของจำนวนคนที่รัฐตรวจสอบไม่ได้ เพราะไม่มีระบบควบคุมจำนวนและที่อยู่อาศัย อาจก่อให้เกิดกิจกรรมนอกระบบอันไม่อาจควบคุมได้ของรัฐ

2. ผลกระทบด้านประชากร คือ ผลต่อการเปลี่ยนแปลงขนาด โครงสร้างประชากรในแง่ อายุ และเพศ อัตราการพึ่งพิงประชากร อัตราการเกิด และอัตราการตาย อัตราการแออัดทางประชากรในเขตเมือง หรือเขตอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้อาจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนและคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่น เช่น เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพสมรส เป็นต้น การศึกษาจำนวนคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นปัจจัยพื้นฐาน ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประชากรทั้งในประเทศต้นทาง และประเทศปลายทาง

3. ผลกระทบด้านแรงงาน และอัตราการมีงานทำ ในด้านบวก แรงงานต่างชาติอาจเข้ามาช่วยทดแทนแรงงานที่ขาดแคลนในภาคการผลิตต่าง ๆ โดยเฉพาะในงานระดับล่างที่เป็นงานสกปรก อันตราย และเสี่ยง ซึ่งคนในท้องถิ่นหลีกเลี่ยงที่จะทำ ในด้านลบ การมีแรงงานต่างชาติทำให้เกิดภาวะการกดค่าแรงของแรงงานท้องถิ่น และอำนาจในการต่อรองและสิทธิแรงงานของคนงานท้องถิ่นน้อยลงเพราะนายจ้างมีตัวเลือกมาก ซึ่งอาจส่งผลถึงเงื่อนไขการทำงานและการจ้างงานที่เปลี่ยนแปลงไปในทางลบด้วย

4. ผลกระทบด้านสังคม โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายสวัสดิการสังคมที่ประเทศปลายทางต้องแบกรับภาระ จากผลการเปลี่ยนแปลงในด้านอัตราการเกิด การเข้าเรียนของเด็กที่ติดตาม หรือเด็กเกิดใหม่ การใช้บริการรักษาพยาบาลที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น ซึ่งใช้จ่ายจากฐานระบบภาษีของประชาชนในประเทศปลายทาง

5. ผลกระทบทางด้านสาธารณสุข ซึ่งอาจมีการนำพยาธิสภาพเดิมก่อนย้ายเข้ามา โดยเฉพาะโรคติดต่อ ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นชัดเจนคือ การควบคุมโรคติดต่อต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน ผู้ย้ายถิ่นอาจติดโรคจากคนท้องถิ่นเองด้วย และถ้าเดินทางกลับก็อาจไปแพร่โรคในประเทศของตนต่อไป

จะเห็นได้ว่า ผลกระทบจากการย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของทั้งประเทศต้นทาง และประเทศปลายทาง ด้วยเหตุนี้การศึกษาเรื่อง การค้ามนุษย์ในประเทศไทย ผู้เขียนได้ตั้งกรอบแนวทางการศึกษาดังนี้

สมมติฐานของการศึกษา

1. การค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นมีสาเหตุจากความไม่เท่าเทียมกันในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศภูมิภาคแถบลุ่มแม่น้ำโขง เนื่องจากมองว่าประเทศไทยมีการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจมากกว่าประเทศรอบข้าง และมีความมั่นคงเสรีภาพทางการเมืองการปกครองเมื่อเทียบกับประเทศในแถบนี้

2. การค้ามนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจนอกกฎหมาย และกลุ่มอิทธิพลผลประโยชน์ทั้งในประเทศ และข้ามประเทศ เพราะการค้ามนุษย์เป็นธุรกิจรูปแบบหนึ่งที่สามารถดำรงอยู่ได้โดยมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเครือข่ายที่ซ้อนทับกันกับธุรกิจนอกกฎหมาย เช่น การค้ายาเสพติด เป็นต้น ซึ่งธุรกิจ และผลประโยชน์ทับซ้อนของกลุ่มอิทธิพลเหล่านี้มีการจัดตั้งรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อดำเนินการในกิจกรรมดังกล่าว

3. การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน และความต้องการแรงงานอย่างผิดกฎหมายมีความสัมพันธ์ที่สามารถก่อให้เกิดการค้ามนุษย์ขึ้นได้ จากการที่ประเทศไทยยังไม่มี ความชัดเจนในนโยบายเรื่องการทำงานของแรงงานต่างชาติโดยเฉพาะในประเทศแถบลุ่มแม่น้ำโขง ก่อให้เกิดการรับจ้างขนย้ายแรงงานอย่างผิดกฎหมาย และเกิดการเอารัดเอาเปรียบแรงงานอพยพเหล่านั้น จนกลายเป็นการค้ามนุษย์

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การค้ามนุษย์ในประเทศไทย ใช้การศึกษาโดยเรียบเรียง วิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการสังเคราะห์ความรู้จากเอกสารของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการต่อต้านการค้ามนุษย์ ทั้งโดยตรงและทางอ้อม และเอกสารงานวิจัยของนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวข้องในเรื่องนี้

วิธีการวิเคราะห์

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบพรรณานิเคราะห์ (Analytical Approach)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ให้ทราบถึงสาเหตุและปรากฏการณ์ภาพรวมของสถานการณ์การค้ามนุษย์จากประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย
2. ให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะสามารถนำไปสู่การหาแนวทางร่วมกันระหว่างรัฐ และหน่วยงานในการแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจัง